

Utgivare som bryter löften förtjänar klander

25 mars, 2015

Den 18 december 2013 publicerar Arbetarbladet på sin webbplats en intervju med en gruppleddare inom Svenskarnas Parti. I artikeln namnges personen och det anges att han är verksam i Tierp. Uppgifterna återges i den tryckta tidningen dagen därpå.

Gruppleddaren uppger att han fick reporterns löfte att hans namn inte skulle publiceras. Löftet skulle ha avgetts innan han lämnat några uppgifter. Reportern hävdar däremot i polisförhör att begäran framställdes först när intervjun var avslutad men att han då accepterade begäran och lovade att inte namnge personen. Endast titeln gruppleddare skulle anges.

Ord står mot ord när det gäller när begäran om anonymitet framställdes. Men det är ostridigt att reportern och den intervjuade före publiceringen ingick en överenskommelse att namnet inte skulle sättas ut. Ett beslut som utgivaren Daniel Nordström upphävde.

Namngivningen reser såväl rättsliga, publicistiska som yrkesetiska frågeställningar.

Justitiekansler Anna Skarhed valde att lägga ned förundersökningen mot utgivaren för brott mot tystnadsplikten. JK ska inte driva fall till åtal om det inte finns förutsättningar för fällande dom. Risken med ett friande utslag i ett mer osäkert fall som detta skulle kunna sluta i en försvagning av meddelarskyddet. Men JKs motivering väcker en principiellt viktig fråga som också har stor betydelse för reportrar och utgivare i det praktiska arbetet.

Enligt JK läggs utredningen ned eftersom ytterligare utredning sannolikt inte skulle skapa klarhet i när begäran om anonymitet framfördes. Tidpunkten har stor betydelse enligt JK eftersom "ett krav om att få vara anonym inte kan göras gällande i efterhand utan måste framställas innan några uppgifter lämnas".

En reporter har ett stort ansvar vid hanteringen av sina källor. Det gäller oavsett om det handlar om en mer trivial intervju eller lämnandet av hemliga uppgifter. Reportern måste tillsammans med uppgiftslämnaren försöka förutse följderna för uppgiftslämnaren. Vilka risker löper källan rent rättsligt? Kan källan lida skada eller men eller finns det personliga skäl som gör att uppgiftslämnaren inte ska kunna kopplas till uppgifterna?

Även om en uppgiftslämnare inledningsvis inte begär anonymitet bör reportern föra frågan på tal vid minsta misstanke om att källan kan lida men av att namnges. På motsvarande sätt bör frågan om namnpublicering kunna väckas även i de fall källan initialt begärt anonymitet men där det framkommer starka skäl för att källan framträder öppet.

Självfallet är det alltid bäst att i förväg reda ut och tydligt komma överens om vad som gäller. Handlar det om medievana personer eller företrädare för organisationer eller myndigheter får presumtion för namngivning anses gälla om inget annat uttryckligen sägs. Det kan strikt tolkat anses gälla även för andra enskilda som intervjuas eller vill lämna uppgifter. Men god etik kräver att frågan om namngivning ställs till sådana personer.

När en kontakt är etablerad och uppgifter börjar lämnas kan förutsättningarna ändras. Uppgifternas karaktär eller andra omständigheter kan leda till att reportern och källan kommer överens om att källan ska framträda eller vara anonym oavsett vad man kom överens om i förväg.

Huvudregeln är att respektera uppgiftslämnarens bedömning och önskemål. Självfallet kan det uppstå situationer där det är etiskt försvarligt att anonymisera källan även om han eller hon önskar offentlighet. Att krav på anonymitet inte ensidigt kan åberopas och hävdas efter att uppgifter lämnats är klart. Men om uppgiftslämnaren under eller efter intervjun framför önskemål om anonymitet och mottagaren accepterar det är det ett bindande löfte. Den som bryter en sådan överenskommelse begår enligt min uppfattning en

straffbar gärning.

Vid en rättslig prövning kan det inte vara något annat än det sista uppgiftslämnaren och mottagaren kom överens om före publiceringen som gäller. Tidigare överenskommelser bör inte tillmätas något avgörande rättsligt värde.

JKs argumentation sprider dessvärre osäkerhet hos utgivare, reportrar och uppgiftslämnare om anonymitetsskyddets räckvidd och när det slår till.

Daniel Nordström menar att en person som representerar ett parti kan namnges. En reporter har enligt Nordström ingen rätt att lämna några löften om anonymitet i sådana fall.

Men lagen är blind. Alla, såväl gruppleddare som snickare, analfabeter, generaldirektörer, kontorister som arbetslösa har rätt att vara anonyma i sin egenskap av just uppgiftslämnare. Självfallet faller skyddet bort för den som uttalar sig i egenskap av representant för en myndighet.

PO/PON har formellt inte att pröva frågor som berör meddelarfriheten. Men PO konstaterar ändå att han finner det anmärkningsvärt att en tidning först accepterar att inte namnge en källa för att sedan medvetet bryta överenskommelsen.

PO/PON ska vaka över att anslutna medier upprätthåller en god publicistisk standard. Visserligen finns ingen formell bestämmelse i de pressetiska reglerna om att ingångna överenskommelser ska hållas. Men det borde inte avhålla PO/PON från att kritisera Nordström och visst stöd för klander hade kunnat uppåddas i regeln om att noga överväga ”konsekvenserna av en namnpublicering som kan skada människor”.

Att gruppleddaren tidigare framträtt med namn är inget skäl för en fortsatt namnpublicering. Varje publicering är unik och förhållanden kan ändras vilket tydligen skett i detta fall.

Det är också förvånande att Nordström upphäver en medarbetares löfte om anonymitet i synnerhet som ”vinsten” av en namngivning var fullständigt försumbar ur ett allmänintresse i det aktuella fallet.

I SMS-meddelanden och e-brev tvär reportern sina händer. Men han borde ha vägrat att skriva artikeln när han fick veta att hans löfte till den han intervjuat skulle brytas. Det hade varit att slå vakt om källskyddet och en god yrkesetik.

Yrkesetiken, publicitetsansvaret och källskyddet bör vårdas även när det handlar om, som Nordström uttrycker det, ”en nazist som känner sig sårad”.

Nils Funcke

Svar från Daniel Nordström:

”Alla, såväl gruppleddare som snickare, analfabeter, generaldirektörer, kontorister som arbetslösa har rätt att vara anonyma i sin egenskap av just uppgiftslämnare”, skriver Nils Funcke.

Det håller jag definitivt med honom om.

I detta fall handlade det emellertid inte om en anonym uppgiftslämnare. Det handlade om en intervju med en officiell talesperson för ett politiskt parti som tidigare ställt upp med titel, namn och bild i Arbetarbladet.

Denne gruppleddare sade plötsligt efter avslutad intervju med vår reporter att det var okej att skriva hans titel och vilket parti det handlade om, men inte hans namn.

Tänk er samma situation med till exempel ett socialdemokratiskt kommunalråd, som flera gånger tidigare framträtt i tidningen och som är känd för allmänheten. Efter avslutad intervju säger plötsligt kommunalrådet att det är okej att skriva att hen är ett socialdemokratiskt kommunalråd, men inte vad hen heter.

En absurd situation som jag har svårt att tro att någon utgivare skulle gå med på.

Nils Funcke fortsätter:

”Men en utgivare som bryter ett löfte förtjänar klander.” Nils Funcke får gärna tycka detta.

I detta fall, där Arbetarbladet friats av PO, PON och JK, tog jag kontakt med gruppleddaren direkt efter avslutad intervju för att berätta om mitt beslut innan publicering.

Nils Funcke får gärna vara kritisk mot mig. Den kritik som riktas mot vår reporter i detta fall tycker jag däremot är både onödig och olycklig. Just detta fall ser jag som ett utgivarärende och ingenting annat. Därför tycker jag att Funcke borde rikta sin kritik mot rätt håll, det vill säga enbart mot mig i min egenskap av utgivare.

Precis som jag konstaterat tidigare i detta fall agerade vi inte klockrent. Vi borde ha varit tydligare mot intervjupersonen i samband med intervjun. Att vara otydlig är emellertid inget brott.

När det gäller själva namnpubliceringen av gruppledaren står jag fast vid att den var korrekt.

Om jag ställdes inför en identisk utgivarfråga i dag skulle jag fatta exakt samma beslut, oavsett om Nils Funcke anser att det förtjänar klander eller ej.

Daniel Nordström

chefredaktör och ansvarig utgivare

Arbetarbladet

KOMMENTARER

Det finns 0 kommentarer på sidan.

Kommentera